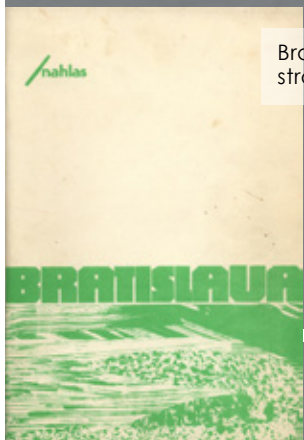

Bratislava nahlas - titulná strana z roku 1987

Náboženstvo a súčasnosť - jeden z kresťanských samizdatov počas tzv. normalizácie

„Človek [v totalitnom režime] sa vo vzťahu k zákonu dostáva do morálnej dilemy, z ktorej nemá možnosť vyjsť bez úhony. Neposlušnosť zákonu ho vystavuje nebezpečenstvu straty slobody. Poslušnosť zákonu ho vystavuje nebezpečenstvu straty vnútornej slobody: zrútenie súdržnosti osobnosti, strate vitality, tvorivých schopností, ba aj duševných porúch.“

Ján Langoš, disident a zakladateľ Ústavu pamäti národa, Bratislavské listy, 1988.

„Celé Slovensko by si zaslúžilo, aby vedeckí pracovníci venovali primeranejšiu pozornosť jednotlivým úsekom a udalostiam našich dejín a sprostredkovali vyvázenejšie poznanie toho, čo Slovensko prežilo a následky čoho prežíva dodnes. Päťdesiat rokov sa o tom nehovorilo. Historiografia veľmi nepomáha pri orientácii v súčasnosti, keď objektívne nepredkladá, ako sa súčasnosť pripravovala a čo jej predchádzalo.“

Ján Chryzostom Korec, tajný biskup a neskorší kardinál.

Tajný biskup Ján Ch. Korec - hlavný predstaviteľ tajnej cirkvi

Ján Langoš - jeden z členov občianskeho disentu

púte v Levoči, Šaštíne, Marianke, Nitre, Gaboltove a Ľutíne.

SVIEČKOVÁ MANIFESTÁCIA A CESTA K NOVEMBRU

Spoločenstvo Fatima na podnet Svetového kongresu Slovákov zvolalo na 25. marca 1988 v Bratislave **zhromaždenie za náboženské a občianske práva**, neskôr známe ako **Sviečková manifestácia**. Do 10.000 ľudí pokojne žiadalo obsadenie biskupských stolcov a dodržiavanie náboženských a občianskych práv. Štátna moc za pomoci ŠtB, vozidiel tzv. Verejnej bezpečnosti, psov a vodných diel sa snažila zhromaždenie rozohnať, no dav vydržal plánovanú polhodinu. Zatknutých a perzekvovaných bolo vyše 140 ľudí.

V rokoch 1988 a 1989 **Ján Čarnogurský** a **Ján Langoš** vydávali protirežimné necenzurované samizdatové noviny Bratislavské listy a etabloval sa **Slovenský helsinský výbor** pod vedením kňaza **Antona Srhoľca** SDB.

Na jeseň 1988 vzniklo **Hnutie za občiansku slobodu** (HOS), ktoré vydalo manifest Demokracia pre všetkých. Na Slovensku sa v ňom angažovali Ján Čarnogurský, Milan Šimečka, Hana Ponická, Miroslav Kusý, Anton Selecký a ďalší. Aktivisti HOS-u v máji 1989 na Bradle žiadali ocenenie zásluh gen. M. R. Štefánika. Neskôr vyzvali na uctenie si obetí augustovej invázie 1968 a generálov SNP Rudolfa Viesta a Jána Goliana. Režim proti nim v auguste 1989 zakročil, zatkli Kusého a Čarnogurského. Ponickú, Seleckého a Vladimíra Maňáka stíhali na slobode. Súdny proces proti tejto tzv. **Bratislavskej**

päťke však prerušili **novembrové udalosti 1989**, ktoré znamenali koniec komunistického režimu na Slovensku.

NOVEMBER 1989 - PÁD KOMUNISTICKÉHO REŽIMU V ČESKOSLOVESKU A NA SLOVENSKU

Väčšina disidentov na Slovensku sa stala členmi revolučných hnutí **Verejnoscť proti násiliu** (VPN) a Maďarskej nezávislej iniciatívy (MNI), a tiež neskôr Kresťanskodemokratického hnutia (KDH).

CHCEŠ VEDIEŤ VIAC?

Odporúčané webstránky:
www.upn.gov.sk; www.enrs.eu

DISENT NA SLOVENSKU POČAS TZV. NORMALIZÁCIE

Disent tvorili ľudia, ktorí „chceli žiť v pravde“, obhajovali ľudské a občianske práva, snažili sa udržať si osobnú slobodu, kritizovali totalitnú moc, s ktorou sa tak dostali do konfliktu.

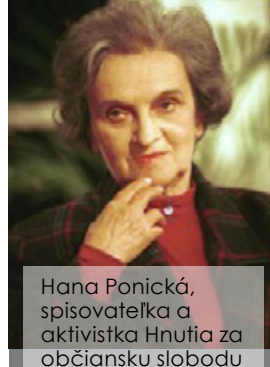
Po potlačení Pražskej jari prichádza k umlčievaniu kritikov režimu, k zásahom Ministerstva vnútra a ŠtB, k represáliám a existenčnému nátlaku. Režim vedie súdne procesy najmä s osobami z prostredia umenia, cirkví a humanitných odborov.

Ján Čarnogurský a František Mikloško - dve významné osobnosti slovenského kresťanského disentu

Anton Selecký - člen HOS a Bratislavskej päťky

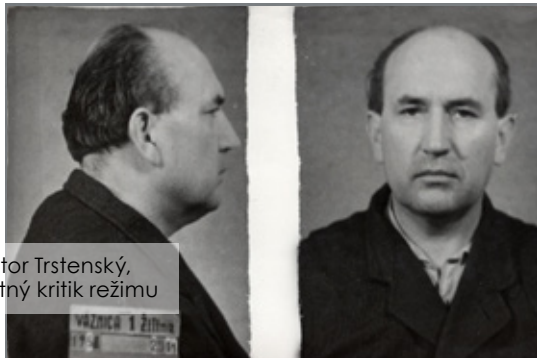
Hana Ponická, spisovateľka a aktivistka Hnutia za občiansku slobodu

70.-80. roky

Národná púť na Velehrade v roku 1985

(50. roky)-1989

Kňaz Viktor Trstenský, celoživotný kritik režimu

Ján Budaj, predstaviteľ občianskeho disentu a líder Novembra 1989

Marcel Štrýko, vedúca osobnosť disentu v Košiciach

25. marec 1988

Sviečková demonštrácia v marci 1988 vyvolala tvrdý zásah režimu

PROTESTY, ŽIVOT V SLOBODE A PRAVDE

Represálie režimu vyvolali kritiku, ako protestné listy **Alexandra Dubčeka** (1974) a **Václava Havla** (1975). Formovali sa skupiny, ktoré kritizovali režim za nedodržiavanie zákonov alebo pestovali nezávislé aktivity.

Na Slovensku k nim zaraďujeme intelektuálny disent, ochranárov i bývalých komunistov, no najmä **skupiny tajnej cirkvi a malé spoločenstvá laického apoštolátu** ako napr. od roku 1974 **Fatima** a ďalšie v regiónoch, vedené tajným biskupom **Jánom Ch. Korcom**, **Silvestrom Krčmárom** a **Vladimírom Juklom**, v ktorých pôsobili Ján Čarnogurský, František Mikloško, Rudolf Fiby a ďalší.

Od roku 1973 vychádzali **samizdaty**, ako Náboženstvo a súčasnosť, Rodinné spoločenstvo, Kontakt, Trinásť komnata, Fragment a iné. Na Slovensku vznikajú **tajné tlačiarne** samizdatovej literatúry a periodík. Chýbajúca slobodná literatúra sa do Československa tajne dovážala od roku 1978. V decembri 1983 zadržali troch prenášačov takejto literatúry Alojza Gabaju, Tomáša Konca a Branislava Borovského, ktorí boli v roku 1985 odsúdení na niekoľkomesačné tresty. Aktivisti protestantských cirkví tiež tajne dovážali literatúru, za čo boli prenasledovaní napr. Ján Vecan a kňaz Michal Hreško. Za tajný vývoz literatúry do ZSSR bolo perzekvovaných niekoľko osôb, napr. Rudolf Fiby.

V januári 1977 vzniká v Prahe dokument **Charta 77**, za ktorou zo Slovenska stál napr. **Miroslav Kusý**. Na Slovensku

jej Prehlásenie podpísalo len vyše 40 ľudí. Režim spustil protikampaň. V antichartistickej kampani boli prenasledovaní Miroslav Kusý, historici Jozef Jablonický a Ján Mlynárik či spisovateľka Hana Ponická, ako aj dvaja kňazi Róbert Gombík a Marián Zajíček, ktorým odobrali štátny súhlas.

REPRESIE

ŠtB organizovala rôzne akcie na paralyzovanie disidentských aktivít, ako **Akciu Norbert**, proti viacerým ako Ján Čarnogurský, Dominik Tatarka, Miroslav Kusý, Milan Šimečka, Hana Ponická a iní. V **Akcii Delta** v roku 1981 zaistila ŠtB 50 intelektuálov a vyšetrovala asi 150. Proti akcii protestovali aktivisti Charty 77. **Tajná činnosť reholí** bola tiež cieľom represálií ŠtB. V roku 1982 v akcii Vír v celom Československu prepadla ŠtB miesta, kde pôsobili tajní františkáni a mnohých zatkli. Proti tomu protestovalo listom 87 osobností a v roku 1983 prepustili posledných väznených.

Justícia trestala najmä kresťanských aktivistov, prebehlo niekoľko procesov a uväznení za „marenie dozoru nad cirkvami“. Najznámejšie boli **procesy s kňazmi a kresťanskými aktivistami** ako kňazom Štefanom Javorským v roku 1975, jezuitom Oskarom Formánkom a Máriou Kožárovou v roku 1978, Emíliou Kesegovou (Pastovou) a kňazom Jozefom Labudom v roku 1980, saleziánom Mathiasom Rompfom v roku 1981 alebo Františkom Novajovským a Helenou Gondovou v roku 1982, Máriou Kotrisovou v roku 1985 ako aj proces a odsúdenie tvorcu samizdatov Ivana Polanského. Proti tomu sa objavilo

viacero protestov adresovaných štátnym orgánom.

INŠTITUCIONALIZOVANÁ ODVAHA A PARALELNÁ POLIS

V roku 1980 protestovali **hladovkou študenti** Cyrilometodskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského proti zásahom prorežimnej organizácie Pacem in Terris a ŠtB do štúdia, za čo boli dvanásť bohoslovcov vylúčení.

Medzníkom v konfrontácii s režimom bola **púť na moravský Velehrad** v júli 1985. Desiatky tisícov veriacich verejne žiadali náboženskú slobodu a vypískali predstaviteľov režimu.

Ochranárska časť disentu sformulovala v roku 1987 odborne kvalitný elaborát o ekológii hlavného mesta s názvom **Bratislava nahlas**. Koordinátormi jeho vzniku boli **Ján Budaj** a **Mikuláš Huba**. Režim to vyhodnotil ako politickú aktivitu a autorov trestne sfíhal.

Na jeseň 1987 niekoľko disidentov a umelcov vydalo **vyhlásenie k deportáciám Židov** zo Slovenska, v ktorom vyjadrili ľútosť nad nimi, čo bolo pozitívne prijaté doma i v zahraničí.

Pefície boli silným inštitútom kritiky režimu. Jedna z najpočetnejších za náboženské slobody s názvom **Podnety katolíkov k riešeniu situácie veriacich občanov v ČSSR**, podporená **kardinálom Tomáškom** prebehla na prelome rokov 1987 / 88 z iniciatívy Augustína Navrátila. Podpísalo sa pod ňu viac ako pol milióna ľudí, z toho vyše 290 tisíc zo Slovenska. Aktivity za náboženské práva a ako prejav náboženskej obrody demonštrovali na Slovensku niekoľko (desať) tisícové